

Ridders fan de Rûne Tafel

Oerset troch Klaas Bruinsma

Kolofon

ISBN: 978 90 8954 947 1

1e druk 2017

© 2017, Fryske oersetting Klaas Bruinsma

Eksimplaren binne te bestellen by de boekhannel of rjochtstreeks

by de útjouwerij:

Utjouwerij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Ljouwert

Til: 058 - 289 48 57

www.elikser.nl

Oerset neffens: Soetje Ida Oppenhuis-de Jong, *De Middelnederlandse Perceval-traditie*,
Uitgeverij Verloren, Hilversum 2003.

Foarmjouwing binnenwurk: Evelien Veenstra

Dizze útjefte waard mei mooglik makke troch de provinsje Fryslân

provinsje fryslân
provincie fryslân

Neat út dizze útjefte mei fermannichfâldige wurde, opslein yn automatysearre gegevensbestannen en/
of iepenbier makke troch middel fan print, fotokopy, mikrofilm of op hokfoar oare wize ek, sûnder
foarôfgeande skriftlike tastimming fan de einredakteur en de útjouster.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written
permission from the author and the publisher.

Ridders fan de Rûne Tafel

Oerset troch Klaas Bruinsma

Ynhâldsopjefte

Ynlieding	7
Ridders fan de Rûne Tafel	11
DIEL A	11
Haadstik I	11
Haadstik II	30
Haadstik III	38
Haadstik IV	43
Haadstik V	50
Haadstik VI	64
Haadstik VII	77
Haadstik VIII	89
Haadstik IX	99
DIEL B	113
Haadstik X	113
Haadstik XI	125
Haadstik XII	133
Haadstik XIII	138
Haadstik XIV	146
Haadstik XV	153
Haadstik XVI	159
Koarte ynhâld fan de haadstikken	180
List fan eigennammen	183

Ynlieding

1 It hânskriфт

Yn de Koninklijke Bibliotheek (KB) yn Den Haag berêst it hanskriфт 129 A 10 dat út 'e earste helte fan de 14e ieu datearret en úteinliks tebek giet op it Aldfrânsk fan Chrétien de Troyes. Dy 12e ieuske dichter fan de Arturromans wie de skriuwer fan dit ûnfoltôge Ferhaal fan de Graal.

De saneamde HLC (Haagse Lancelot Compilatie) fan Lodewijk van Velthem is in sammelbondel fan de Arturromans *Lancelot, De Queeste van de Graal* en *Arturs Dood*. Mar tusken dy trije binne noch 7 Arturromans ynfoege: *Perceval* en *Moriaan nei Lancelot*, nei de *Queeste: De Wrake van Ragisel, De Ridder metten mouwen, Walewein, Lancelot en het hert met de witte voet* en *Torec*. Dizze griem-mank wurdt neamd de *Persewal-tradysje*. De HLC befettet dus 10 Arturromans: de trije dielen fan de Proza Lancelot en de 7 oare dielen.

Under de lêste fersrigel stiet: Hjir einiget it boek fan Lanselot, dat fan Lodewijk van Velthem is.

2 De titels *Lanselot* en *Persewal-tradysje*

De titels doge net, noch *Lanselot*, noch *Persewal-tradysje*.

- Lanselot wurdt amper neamd. Hy wurdt socht troch in faam fan de Dame fan de Mar (the Lady of the Lake), en hy giet mei har mei.
- Wat Persewal oangiet, hearre wy wat mear, te witten yn haadstikken IV, VI, XII en XV. Yn haadstik VI (2075-2078):
Hy rôp: “Wês net bang, kammeraat!
Hjir komt de Welshman!” En paraat
liet hy syn spear sink' en ried fel
en daliks houd' er tweintich del.

(2183, 2184):

En dochts ferblide hja har fierder
oer Persewal, dy dappre ridder.

Yn haadstik XII: Persewal befrijet de Kweade Faam en deadet
Orgéleos, har eardere frijer, no har fijân (4159-4161):

Dy stiek op syn bar mei syn spear en
trochstiek Orgéleos sa liep en
skuord' yn 'e sid' in wûne iepen

De Kweade Faam waard de Goede Faam en dat bleau sa
(4199-4202):

Wylst hja de namme hie hjirfoar
fan Kweade Faam, sa hiet hja no
de Goede Jonkfrou, en dat bleau.
By har bleau dy nachts Persewal.

De winner fan de Hillige Graal moat *rein* en *kein* wêze, dus
selibatêr, net troud, hy mocht gjin seksuele mienskip (hân)
hawwe. Mar it is *net* Persewal dy't de Hillige Graal te sjen
krijt, mar Walewein. Fan him wurdt sein yn haadstik XIV
dat hy nei it miel in jonge seach mei in wite spear, dêr't
klear, farsk bloed út kaam; fierders seach er in kandler en in
skriemend famke (4561, 4562):

Hja skriemde en droech blinkend klear
De Graal, it eal en djoer tresoar.

Fierders in bier, dêrop in lyk mei lykkleed en in swurd
(4566, 4568). Koartsein, Walewein sjocht trije kear de pro-
sessy fan de Graal.

(5596-5599):

Oer him [Persewal] wurdt fierdersoan ferteld
al wat de stoarje oer Persewal meldt.
Hoe't hja him sochten mei in kweest
fertel ik jimme nei dit feest.

Konklúzje: dit boek giet net oer Persewal en de Graal en de namme *Persewal-tradysje* past yn de tizeboel fan de Haagse Lancelot Compilatie. Walewein komt yn 9 fan de 15 haadstikken foar, dus yn 60%. De ynhâld fan de haadstikken jout hjir dúdlik útslútsel oer. Lodewijk van Velthem hat dus 7 romans oan de 3 tafoege. Dêrtroch is it in labyrint wurden, dat gâns learden besocht ha út te tiizjen, mar net altyd hat men in befredigjende oplossing fûn. Sa stjert Persewal yn de *Queeste van de Graal*, mar yn 'e folgjende roman, *De ridder metten mouwen*, dûkt er fris en fleurich wer op. Sa wurdt de fariaasje wol grut, en de nijsgjirrigens nei Persewal – ‘nei dit feest’ (5599) – wol sterker. Dus ha jo noch wat te goede!

Yn stee fan alle aventoeren fan Walewein te melden, neam ik noch in tal froulju yn dizze ridderroman, dy't mei har oanpart de bluodrige kleuren fan de gefjochten mylderje kinne:

a) As earste wurdt neamd *de ûnsjogge faam*. Hja seit: “By de berch fan Montesclaire is in jonkfrou yn need. Dy't har befrijt, krijt it Swurd mei de Frjemde Ringen.”

b) De *Kweade Faam* (la Male Pucelle) is earst de freondinne, letter de fijân fan Orgéleos. Hja is in duvelinne (3019). Hja daget Walewein út oer in djippe rivier te springen. Hja hopt fansels dat er ferdrinkt. Mar dat bart net. Giromelant hat har earste freon deade.

De Kweade Faam is Orgeliosa en har lettere freon Orgéleos fan Ierlân. Hja lit him yn it tichthûs smite, hja is syn fijân wurden. Hja ûntfangt Persewal freonlik as hja heart (4190, 4191):

dat hy Orgéleos deade hie
en maat fan Walewein ek wie.

En hja (4195-4198)

waard rein fan libbenswannel no,
sa hillich, from en goed dêrmei,
dat dizze frou waard neamd tenei
de Goede Jonkfrou, en gjin oar.

c) *De Faam mei de Koarte Mouwen* is de jongste dochter fan Tiebald fan Tintawel. Foar har nimt Walewein diel oan it duel tsjin Meliandelys. Har heit ûnthjit har in mouwe dy't hja oan de bewûndere Walewein bringt. Walewein jout har syn earstwûne hynder. Hja biedt him har tsjinsten oan. Hja tsiert mei har âldere suster, dy't it hâldt op Meliandelys.

d) *Klariane* is in suster fan Walewein. Giromelant is fereale op har, mar hja hat him ôfwiisd. Yn it duel tusken Walewein en Giromelant groeit de lêste syn krêft by it sjen fan Klariane. Hja rekket yn in dilemma, en moat kieze tusken har broer Walewein en har leafste. Giromelant wint har, en de kening trout de beide stikem yn 'e nacht.

Rede en Natoer (ferstân en famyljebân) niigden nei har broer. Lykwols de Leafde is in oare miening tagedien (3724, 3725):

De Leafde sei: “Dyn hert is sines;
syn hert is tagelyk ek dines.

(3735, 3736):

Slacht no dyn broer him dat er stjert
dan moat Ik stjerr' yn djippe smert.”

Walewein wegeret har oan Giromelant te jaan, as dy net earst syn falske oanklacht fan misdied ynlûkt. Walewein giet poerrazend fuort. Mar is Klariane no lokkich? Hja naait út mei har man.

De oersetter winsket alle lêzers fan dizze rike ridderroman in protte lêsnocht en ferdivedaasje.

Klaas Bruinsma

Ridders fan de Rûne Tafel

DIEL A

Haadstik I (1 – 638)

*De ûnsjogge faam; Gingánbrisył en Walewein;
toernoai fan Tiebald yn Tintawel;
Meliandelys ferslein troch Walewein*

't Ferhaal fertelt ús no de mie,
dat mannich minske optein wie,
omt Persewal mei syn broer wer kaam
oan 't hof, en omdat men fernaam
5 hy hie syn lân opnij him wûn
tegearre mei syn broer yn bûn
mei Aglawal nomd yn besit.
Om dy reden dy't elts no wit,
hold kening Artur dy deis hof,
10 ta de fermeardering fan syn lof.
Dêrta ûntbea er allegearre
dy't ta de Rûne Tafel hearre.
Hja hienen oan de feestdis sit en
doe kaam in faam, sa bûtenmjitte
15 ûnsjoch en mâl fan liif en lea.
Gjin ien koe goed beskriuwe ea
hoe lilk hja wie fan stal; 't wie kras.
Har tosken wien' as fan in das.
Hja hie snorhierren om 'e snút,
20 dy stiek as by in hûn foarút.
Har eagen hol, as 'n aapgesicht.
D' eachbrauwen lang en yslik ticht.
't Gesicht wie breed, goar fan komsa.
Hja ried op in mûlezel ta

25 en yn de seal fan it kastiel,
 dêr't kening Artur siet oan 't miel.
 Hja groete earst de kening dêre
 en doe de ridders allegearre.
 En dêrnei sei de jonge frou:
 30 "Hear kening, op myn ear' en trou,
 'k moat jûn noch hiel fier op 'e riid;
 oars krij ik tige grutte spyt.
 Mar ha 'k it lok mei as skewiel,
 dan sil 'k yn 't Orglieus kastiel
 35 oernachtsje. Woll' jim 't witte fierders:
 dêr binn' fiifhûndert eale ridders,
 wylst sechtich altyd binnen binne,
 en elkenien hat syn freondinne.
 Dêr binne gâns dy't it bestean
 40 op nuodlik aventoer te gean.
 Hja kinne fine t' alle tiid
 fûle duels en swiere striid.
 Men kin foar 't aventoer dêr kieze:
 óf alles winne óf ferlieze.
 45 Is hjir ek ien wa't it plesiert
 all' eare dy't de wrâld ús biedt,
 te winnen, dy wurdt hjirby bean
 nei de berch fan Montesclaire te gean.
 Dêr is in jonkfrou yn 'e need.
 50 Gjin help hat hja, hja skriemt har leed.
 En dy't har út 'e need befrijet
 wurdt tige priz' en eare wijd.
 En ek kin hy dêrwei meibringe
 't ferneamd Swurd mei de Frjemde Ringen.
 55 dat grutte krêft hat ta geweld."
 De faam hie sa har boadskip meld,
 en is hiel gau dêrwei fertein.
 En doe sprong óp hear Walewein,
 dy't sei: "Ik gean – op 't wurd fan trou –

60 te helpen d' earme jonge frou!"
 Iwain sei: "Ik bin daliks ree
 en riid nei dat kastiel op stee.
 'k Gean dêr op aventoer nei ta."
 Hear Kai sei: "En ik doch lyksa;
 65 'k sil oer 't kastiel Doloreus te set."
 Datselde sei ek hear Griflet.
 Persewal sei: "'k Bin ree te riden
 troch hiel it lân op alle tiden
 yn eltse streek en ider gea.
 70 En is der ien dy't blykber ea
 toernoaije wol of tige tûk
 fjochtsje tsjin my mei swurdgebrûk,
 dan slacht hy my of ik doch 't him,
 eardat ik ôfskie fan him nim."
 75 En ear't er al syn wurden sein
 hie, sprongen hûndert man oerein.
 Hja ha har wapenreau oandien en
 hja namen ôfskie fuortynienen
 en soenen fuortgean sûnder skromjen.
 80 Mar doe seagen hja hastich kommen
 Gingánbrisyl; dy kaam yn byld.
 Hy hie meinomd in gouden skyld
 mei 'n skeane balke fan lazoer.
 Hy groete kening Artur oerstjoer
 85 en alle ridders likegoed.
 Mar hy joech Walewein gjin groet.
 "Ik groetsje nea dy Walewein.
 Hy hat de hear fan Skavalon slein,
 wylst der gjin rjocht of reden is.
 90 'k Twing him dus ta bekenenis
 foar alle hege hearen fan
 it keningshof fan Skavalon.
 Dêrom wurdt hy by dizzen dage
 ta in duel oer fjirtich dagen!"

95 En fuort sprong óp hear Walewein.
 Tsjin Gingánbrisýl hat er sein
 hoflik, en ider hearde dat:
 “Sa wier help my d’ almachtge God!
 Hear ridder, ha ’k jo wat misdien,
 100 en hien’ jo ’t my witten dien
 hoflik en tusken ús tegearre,
 ’k hie grif foldwaning jo presentearre
 neffens jo winsk. Mar omdat jo
 duel begeare fan my no,
 105 sil ik oer fjirtich dagen dan
 wrychtich wis komm’ yn Skavalon.
 ’k Sil fjochtsje sûnder skande dan.
 Sa gean ik dit duel dus oan.”
 Sa waard dêr dit duel ôfpmaat.
 110 Gingánbrisýl gong doe syn paad.
 Hear Walewein riste ’m op ’t stee
 foar dit gefjocht mei wapens ree.
 All’ oare hearen ek dêrta,
 dêr’t ik hjirfoar fan sprutsen ha,
 115 ha op ’e syk nei aventoeren
 har reemakk’ op dyselde oere.
 Hja rieden mei Walewein op wei.
 Doe klonk in lûd en drôf geklei
 doe’t al dy hearen ’t hof ferlieten.
 120 Hoe swier foel dizze dames ’t skieden.
 Want no wie ’t hof berôv’ en bleat
 fan fikse ridders, yn in steat
 dat noch gjin fiif oerbleauwen doe,
 dêr’t men wat fan ferwachtsje koe.
 125 Hear Walewein en Agrawain,
 en Gariët en hear Iwain
 en Persewal en hear Griflet,
 en Kai ûntbriek yn ’t selskip net,
 en Mordret hearde lyksa ta

130 de ridderkloft, dy 'k opneamd ha.
 Dy rieden op dy oer' en tiid
 op syk nei aventoer en striid.
 Hja rieden fjouwer myl yn bûn.
 Doe kamen hja op plak en grûn
 135 fan 't krúspunt fan de wegen. Doe
 woe elk syn wei gean. 'k Sis jim hoe:
 Walewein gong nei 't duel op paad
 om him te hoedzjen tsjin de smaad.
 Mynhear Iwain woe hjirwei fuort
 140 op wei nei 't grut kastiel, it slot
 dat Orglieus neamd wurdt. Hear Kai
 woe nei 't slot Doloreus op wei.
 Griflet en oare maten gien'
 op dizze fjouwersprong útien.
 145 Guon gongen doe mei hear Iwain,
 oaren mei Kai en Agrawain.
 Oaren nei Montesclaire doe,
 dêr't Walewein no hinne soe.
 En Persewal ried no allinne
 150 en sûnder dat er wist wêrhinne.
 Sa lit ik elkien ride no.
 En fierder geand fertel ik jo
 fan Walewein. Dy gong no tel
 nei Skavalon, nei syn duel.
 155 Walewein, skieden fan syn maten,
 dêr't ik wiidweidich niis fan prate,
 dy moete gau in grutte rige
 fan ridders, dy't foarby him tige.
 Walewein wacht' op har passaaasje.
 160 Doe ried der op him ta in paazje.
 Walewein frege him mei-ien,
 wa't dizze ridders hjir wol wien':
 "Meliandelys," sei d' oar, "in hear
 dy't jerne rom him wint en ear'.

165 Dy oare is hear Trédowet
 dy't ek altyd op rom taset."
 Walewein sei: "Dy ken ik goed:
 in fikse ridder is 't, fol moed."
 "Wêr gean hja hinne?" frege hy.
 170 "Hear, nei't toernoai hjir tichteby,
 nei hear Tiebald fan Tintawel.
 Dêr komt in fûl en fel duel.
 Hear, kom te help har dy't dêr binne!
 By God! Jo kinne grif dêr winne
 175 heg' eare, toane jo dapperheid.
 Hiel wolkom is dêr om dat feit
 elk man, dy't fiks is yn 't ferset.
 Tiebald hat fan sa'n help ferlet."
 Walewein antwurde dêrta:
 180 "Jonge, hoe koe it komme sa
 tusken dy beide ta 't duel?
 Is Melian net te Tintawel
 grutbrocht yn Tiebalds hûs alear?"
 "Jawis, begryp my goed, mynhear,
 185 better as dat er syn soan west hie.
 Ik sis jo dúdlik hoe't it wie,
 hoe't dit duel him presentearre:
 Doe't Melian syn heit op stjerren
 lei en syn ein wie yn 'e noed,
 190 betroud' er Tiebald wol sa goed
 dat er syn bern him bea gerêst.
 Tiebald hat sûnt goed foar him west,
 him as in heit grutbrocht en laat,
 oan't dat Melian folwoeksen waard.
 195 Doe die dy in oansyk oan syn dochter.
 "Ik tink der net oer," sei hja nochter,
 "as hy him net as dapper ridder wart
 en nimmer noch dielnommen hat
 oan in toernoai, om te begjinnen.

200 Hasto de leafd' yndied fertsjinne
 fan 'n eale faam, dan leavj' ik dy fel.
 Begjin mar tsjin myn heit in duel.
 't Oardiel oer dyn eksploat beslist.
 Sjoch ik datst goed yn 't striden bist
 205 en kinst dêryn de priis wier winne,
 dan sil ik jerne dy beminne."
 Sa is 't ta dit toernoai dêr kommen."
 Hear Walewein hat ôfskie nommen.
 De knaap ried fuort nei Tintawel,
 210 óp nei syn hear, dy't foar 't duel
 yn dizze stêd hie syn ferbliuw.
 En Tiebald siet yn noeden no
 mei al syn buorlju en syn sibben,
 dy't him mei lûd geklei bekibben,
 215 dat dit toernoai no oergean moast,
 omdat Tiebald 't net oangean doarst.
 Hy eange en hy wie beskromme,
 't koe ál te slim oan d' ear' him komme.
 Dêrom hie Tiebald eltse poarte
 220 sletten en Melian bûten skoattle,
 en tagong foar syn folk belet.
 Ek Walewein kaam foar de stêd
 omdat syn wei dêrhinne rûn.
 Doe't hy de poarten sletten fûn,
 225 gong nei in ikebeam hy oer.
 Dêr stapt' er kalm ôf by in toer.
 En oan de iik dy't stie dêrnêst,
 hong er syn beide skylden fêst
 en wacht' op aventoeren dêre.
 230 It folk yn dizze stêd fergearre,
 wie tige ûntefreden doe,
 omt dit toernoai net barre soe.
 In âlde ridder dy't it troch hie,
 gong nei syn hear mei goede rie

235 en sei tsjin Tiebald klear syn tinzen:
 “Mynhear, my tinkt, ik sjoch dêrjinsen
 twa ridders fan rju rom en lof.
 My tinkt, hja binn’ fan Arturs hof,
 dy’t jerne binnen tagong krigen.
 240 Twa dapp’re mannen komme tige
 fan pas soms, want ’t is faak befûn,
 dat mar ien fikse man oerwûn
 en yn ’t toernoai besljochte ’t pleit.
 Hear Tiebald, sels al wie ’k jo heit,
 245 by God! ik doarst jo riede jitte,
 dat wy ús folk har waapnje litte
 en wý begjinne mei de striid.
 It jout ús minsken haat en niid,
 dat wy it striden net oandoare.
 250 Wy litt’ ús twinge troch de óaren,
 binnen de poarte driuw’ ûnweardich.
 Wy ha gâns ridders fiks en feardich
 en dappere skyldfeinten binnen.
 D’ oar sil ’t ferlieze en wý winne.”
 255 Sa spriek in wiis man syn goerie,
 dy’t mannich wize rie ynhie.
 Op syn rie hat Tiebald beskaat,
 dat dit toernoai dochs holden waard.
 Syn ridders wienen dêrom bliid.
 260 De paazjes hienen ta de striid
 de ridders yn de wapens klaaid.
 En wilens wie it froufolk fraai
 omheech gien nei de toer mei tinnen
 om dit toernoai goed sjen te kinnen.
 265 Hja seagen del op ’t fjild, dêr’t kein
 ûnder de iik hear Walewein
 te rêsten lei, de ridder myld. En
 doe’t hja dêr seagen dy twa skylden,
 waarden de dames tige bliid

270 en sein': "Wy sjogge foar de striid
 dy beide yn de wapens wis."
 Mar oaren seinen: "Nee, da's mis.
 Hy hat him grif wat óars foarnommen,
 want hy is sûnder maten kommen.
 275 Kin er inkeld mei twa skylden ta?
 As God him gunt, dat hy dy twa
 tegearre tôget op 'e lea,
 koene wy sizze, wy ha nea
 in grutter wûnder sjoen of heard."
 280 Wylst hja dat sein hienen of ret,
 teagen ta dit toernoai reslút
 dy beide ridders derop út.
 Tiebald syn dochter wie ek kaam.
 't Toernoai wie ôfpraat om dý faam.
 285 En ek har suster wie besiker,
 dy't dúdlik folle jonger like.
 Hja wie bysûnder kreas, sa tige
 dat hja sels in bynamme krige,
 har jûn troch hearen en troch frouwen
 290 "It fanke mei de Koarte Mouwe."
 De ridders wiene komd op 't fjild.
 't Toernoai begûn mei wyld geweld.
 En Melian, dy eale hear,
 kaam óp foar 't winnen fan de ear'.
 295 Doe't syn freondinne 'm seach, sei hja:
 "Dames, let op en sjoch goed ta!
 Is hy net wurdich lof en ear'
 om hoe't er skrept mei swurd en spear?
 Sjoch hoe tûk hy de wapens fiert.
 300 By God! Ik hoop dat 't raar fergiet
 syn fijannen!" Doe sei dêrop
 har suster: "Fanke, hâld doch op
 fan priizjen! Hjir is ien neiby
 dy't better, tûker is as hy."

305 Har suster woe har bûtse, mar
 't froufolk skeat ta, belette 't har,
 dat hja har oanfoel as in proai.
 En doe begûn dit grut toernoai.
 En mannich slach waard slein dy't plette.

310 Al wa't Meliandelys dêr mette,
 dy foel al út syn rol yndie,
 eardat er him foarbygien wie.
 Hy hie súkses mei syn geskrip.
 Elts ridder bûgde foar him djip.

315 Syn leaf wie dêrom hiel tefree.
 Hja sei op 't selde stuit en stee:
 "Dames, tink ta no allegearre:
 moat net dy kriichsheld heech wurdearre
 dy't ridderskip toant yn it perk?

320 Want hy is dapper, tûk en sterk.
 Net ien dy't syn gelikens is."
 Har suster sei: "Net wier, da's mis.
 Gâns tûker man is hjir tichtby,
 dy't ek noch better is as hy."

325 Fuort rekke d' âldste op ien ein.
 Hja hat d' oar op 'e mûle slein
 en skold har om dy reden út.
 En doe ûntstie in fûl dispút
 oer Walewein, dy't lei en drôge,

330 wylst stil hy dit toernoai oanskôge.
 De iene sei: "In keapman is 't.
 Hy reizget, neffens my, beslist
 as ridder om de skyn te brûken
 en sa belesting te ûntdûken."

335 In oar sei: "Nee, 't is in bankier."
 Sa spotten hja yn 't iepenbier
 mei Walewein. Mar mei fertrouwen
 sei de Jongfaam mei Koarte Mouwe:
 "Gjin keapman is 't en gjin bankier."